

Η Μάχη της Κρήτης

Η νήσος Κρήτη έχει ιδιαίτερη στρατηγική αξία, διότι βρισκόμενη στο μέσο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου, ελέγχει τις αεροπορικές και θαλάσσιες συγκοινωνίες από ανατολικά προς δυτικά και από βόρεια προς νότια ή και αντίστροφα, αποτελώντας ιδανική βάση αεροναυτικών επιχειρήσεων προς κάθε κατεύθυνση. Απόρροια της αξίας αυτής, ήταν να βρεθεί η Κρήτη από τις αρχές του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος τόσο των Βρετανών, όσο και των Γερμανών.¹ Η χρησιμότητα της Κρήτης, ως βάση για την προστασία των θαλάσσιων επικοινωνιών στο Αιγαίο από βρετανικές επιθέσεις με προέλευση την Αλεξάνδρεια και ιδιαίτερα για την προστασία των μεταφορών πετρελαίου από την Κωστάντζα μέσω των Στενών στην Ιταλία, έπεισε το Χίτλερ να δώσει την συγκατάθεση του για ανάληψη από τον Γερμανικό στρατό της επιχείρησης αυτής.

Στην Κρήτη, όπου είχε μεταφερθεί η προσωρινή πρωτεύουσα του ελεύθερου Ελληνικού κράτους από τις 23 Απριλίου 1941, δόθηκε μια από τις πιο ιδιότυπες μάχες τού Β' Παγκοσμίου πολέμου, διότι για πρώτη φορά στην παγκόσμια ιστορία σημειώθηκαν επιχειρήσεις αλεξιπτωτιστών και αερομεταφοράς δυνάμεων σε τόσο εύρος, για το λόγο αυτό η ανάλυση και η μελέτη της μάχης της Κρήτης έχει ιδιαίτερη σημασία και ενδιαφέρον.

Στο τέλος Απριλίου του 1941, τη Διοίκηση των Βρετανικών και Ελληνικών Δυνάμεων Κρήτης ανέλαβε ο Διοικητής της 2ης Νεοζηλανδικής Μεραρχίας Υποστράτηγος Φρέϊμπεργκ. Η συνολική στρατιωτική δύναμη της Κρήτης, μετά από ενίσχυσή της και από δυνάμεις που μεταφέρθηκαν από την ηπειρωτική Ελλάδα, ανερχόταν περίπου σε 11.500 Έλληνες και 31.500 Βρετανούς.² Η οργάνωση της άμυνας της Κρήτης παρουσίαζε όλα τα μειονεκτήματα μιας εσπευσμένης προσπάθειας με ανεπαρκή μέσα, σε άνδρες αλλά κυρίως σε πολεμικό υλικό, διότι ο οπλισμός, τα πυρομαχικά και τα άλλα εφόδια βρισκόνταν πολύ κάτω της παραδεκτής αναλογίας. Υπήρχαν επίσης λίγα σμήνη αεροπλάνων, όσα έφθασαν από την ηπειρωτική Ελλάδα, που όμως χρησιμοποιήθηκαν κυρίως για την συνοδεία των νηοπομπών, καθώς και πυροβολικό και αντιαεροπορικά, πού δεν αρκούσαν όμως για την άμυνα ούτε των αεροδρομίων του νησιού.³

Επομένως οι δυνατότητες των υπάρχοντων δυνάμεων στη μεγαλόνησο να αντιτάξουν αποτελεσματικής άμυνα, ήταν περιορισμένες με δυσαναπλήρωτα κενά, που δεν μπορούσε να αναπληρώσει η γενναιότητα των ανδρών που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν την ισχυρή γερμανική επίθεση.

Από πλευράς Γερμανών για την επιχείρηση κατά της Κρήτης διατέθηκαν, η 7η Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών, η 5η Ορεινή Μεραρχία, και ένα Σύνταγμα της 5ης Τεθωρακισμένης Μεραρχίας. Τις δυνάμεις αυτές μετέφεραν στην Κρήτη αεροπλάνα του XI Σώματος Αεροπορίας και μικρά πλοία, με την υποστήριξη των καταδιωκτικών και των βομβαρδιστικών καθέτου εφορμήσεως του VII Σώματος Αεροπορίας. Το σύνολο των γερμανικών δυνάμεων ανερχόταν σε 22.750 άνδρες, 1.370 αεροπλάνα και 70 πλοία. Την επιχείρηση υποστήριξε και μικρός αριθμός ιταλικών αντιτορπιλικών και τορπιλακάτων, ενώ ένα ενισχυμένο ιταλικό σύνταγμα,

¹ Αναλυτικά για την στρατηγική αξία της νήσου Κρήτης βλέπε ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Η Μάχη της Κρήτης*, σελ. 1-3, Αθήνα 1961.

² Στο ίδιο σελ. 31.

³ Βλέπε *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΕ, σελ 452, Εκδοτική Αθηνών.

ύστερα από αίτηση του Μουσολίνι, θα αποβιβαζόταν από τη Δωδεκάνησο στις ανατολικές ακτές της νήσου. Η ενέργεια αυτή τελικά, πραγματοποιήθηκε στα τέλη Μαΐου, όταν η τύχη της νήσου είχε ήδη κριθεί.⁴

Τρεις ήταν οι αρχικοί αντικειμενικοί στόχοι των Γερμανικών δυνάμεων, τα αεροδρόμια Μάλεμε, Ρεθύμνου και Ηρακλείου. Τα αεροδρόμια θα καταλαμβάνονταν από τους αλεξιπτωτιστές, για να χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια για την μεταφορά ενισχύσεων και πολεμικού υλικού.

Η γερμανική επίθεση από τον αέρα κατά της Κρήτης εκδηλώθηκε το πρωί της 20ης Μαΐου 1941. Μετά από σφοδρό βομβαρδισμό, πολυάριθμα σμήνη μεταφορικών αεροσκαφών άρχισαν να πραγματοποιούν ρίψεις αλεξιπτωτιστών στην περιοχή Χανίων - Μάλεμε. Ταυτόχρονα άρχισε και η προσγείωση ανεμοπλάνων με αερομεταφερόμενα τμήματα. Οι Γερμανοί συνάντησαν την σθεναρή αντίσταση των αμυνομένων, που περίμεναν τον εχθρό στα σημεία ακριβώς της επίθεσης — οι Άγγλοι γνώριζαν πλήρως το σχέδιο της γερμανικής επιχείρησης.⁵ Έλληνες, Άγγλοι, Νεοζηλανδοί και Αυστραλοί στρατιώτες, καθώς και όσοι από τούς κατοίκους διέθεταν όπλα, αποδεκάτισαν με τα πενιχρά τους μέσα, τα πρώτα κύματα των επιτιθεμένων. Παράλληλες προσπάθειες των Γερμανών να αποβιβάσουν στρατεύματα από την θάλασσα εξουδετερώθηκαν από τον αγγλικό στόλο, που έπλεε γύρω από το νησί.⁶ Στις περιοχές Ρέθυμνου και Ηρακλείου η γερμανική επίθεση εκδηλώθηκε τις απογευματινές ώρες της ίδιας ημέρας, όμως οι αλεξιπτωτιστές σε αυτές τις περιοχές υπέστησαν τρομακτικές απώλειες και δεν μπόρεσαν να σημειώσουν καμία επιτυχία.

Έως το απόγευμα της δεύτερης μέρας (21 Μαΐου), κανένα από τα αεροδρόμια δεν είχε καταληφθεί από τούς αλεξιπτωτιστές, που είχαν κυριολεκτικά αποδεκατιστεί και βρίσκονταν σε δύσκολη θέση. Τελικά τις απογευματινές ώρες της ίδιας ημέρας, οι Γερμανοί αλεξιπτωτιστές κατόρθωσαν να καταλάβουν το αεροδρόμιο του Μάλεμε. Η αντεπίθεση που εκτοξεύτηκε για ανακατάληψη του αεροδρομίου Μάλεμε και του υψώματος 107 από το οποίο ελέγχονταν η ευρύτερη περιοχή του αεροδρομίου, δεν ήταν έγκαιρη με αποτέλεσμα να αποτύχει. Ύστερα από αυτή την αποτυχία και την προώθηση των συνεχώς ενισχυόμενων γερμανικών δυνάμεων προς τα βορειοανατολικά, οι εκεί βρετανο-ελληνικές δυνάμεις συμπτύχθηκαν τη νύχτα 23/24 Μαΐου σε νέα τοποθεσία ανατολικότερα. Από την ημέρα αυτή η πρωτοβουλία των επιχειρήσεων περιήλθε στους Γερμανούς, ενώ η τύχη της νήσου είχε πλέον κριθεί. Παρόλα αυτά, ο αγώνας συνεχίστηκε μέχρι την 29η Μαΐου, οπότε άρχισε η εκκένωση της Κρήτης από τις βρετανικές δυνάμεις, η οποία ολοκληρώθηκε το βράδυ της 31ης Μαΐου.

Η μάχη της Κρήτης ήταν μια πύρρεια νίκη των Γερμανών, γι' αυτό άλλωστε και δεν επαναλήφθηκε παρόμοια επιχείρηση κατά την διάρκεια του πολέμου. Τα

⁴ Βλέπε ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Η Μάχη της Κρήτης*, ο.π. σελ. 32-33.

⁵ Ο Θ. Βερέμης και ο Ι. Κολιόπουλος αναφέρουν ότι οι Βρετανοί διέθεταν εκ των προτέρων ακριβή στοιχεία για την Επιχείρηση Ερμής των Γερμανών για την κατάληψη της Κρήτης επειδή οι ειδικές υπηρεσίες του βρετανικού στρατού είχαν αποκρυπτογραφήσει τον κώδικα με τον οποίο επικοινωνούσε το Ανώτατο Στρατηγείο της Γερμανίας με τα στρατεύματα της χώρας ανά τον κόσμο. Όπως έγινε γνωστό πολλά χρόνια αργότερα, το Αυτοκρατορικό Γενικό Επιτελείο δεν επέτρεψε την ενίσχυση της άμυνας της Κρήτης, για να μην αντιληφθούν οι Γερμανοί ότι η επιχείρηση ήταν γνωστή εκ των προτέρων. Ήταν μια εξόχως δύσκολη απόφαση της βρετανικής κυβέρνησης, η οποία όμως κρίθηκε απαραίτητη προκειμένου να μην διακινδυνεύσει την αχρήστευση ενός πλεονεκτήματος της Βρετανίας έναντι της Γερμανίας που αναμενόταν να αποδειχθεί αποφασιστικής σημασίας για την έκβαση του πολέμου. Βλέπε Θ. Βερέμης- Ι. Κολιόπουλος, *Ελλάς Η Σύγχρονη Συνέχεια από το 1821 μέχρι Σήμερα*, σελ. 394, Αθήνα 2006.

⁶ Βλέπε *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, ο.π. σελ. 453.

θύματα των Γερμανών στη δεκαήμερη επιχείρηση ξεπερνούσαν τα θύματα τους σε ολόκληρη την επιχείρηση κατά της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδος. Ο Διοικητής του XI Γερμανικού Σώματος Αεροπορίας Αντιπτέραρχος Στούντεντ αναγκάστηκε να ομολογήσει ότι η Κρήτη υπήρξε «ο τάφος των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών». Η επίλεκτη Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών, αποδεκατισμένη και εξαρθρωμένη, δεν επρόκειτο να παίξει στον μέλλον ουσιαστικό ρόλο.⁷

Κατά μεγάλο ποσοστό οι απώλειες των Γερμανών οφείλονταν στις περιορισμένες πληροφορίες που είχε η Γερμανική υπηρεσία πληροφοριών, σχετικά με την δύναμη και την διάταξη των αμυνομένων, με αποτέλεσμα πολλές μονάδες αλεξιπτωτιστών να ριφθούν επί ή πλησίον των αμυντικών θέσεων και να εξοντωθούν. Επιπλέον υπήρχε εσφαλμένη εκτίμηση για την στάση, την αποφασιστικότητα και την αγωνιστικότητα που θα τηρούσε ο Κρητικός λαός έναντι των επιτιθεμένων. Στα παραπάνω σφάλματα πρέπει να αποδοθούν και οι υπεραισιόδοξες επιδιώξεις του γερμανικού σχεδίου, που προέβλεπαν μέσα στην πρώτη ημέρα, κατάληψη των αεροδρομίων και των πόλεων Χανίων- Ρεθύμνου και Ηρακλείου.

Συνολικά τα στρατηγικά οφέλη που αποκόμισαν οι Γερμανοί από την επιχείρηση κατά της Ελλάδος ήταν μικρά, σε σχέση με τις δυνάμεις και το χρόνο που διέθεσαν. Μακροπρόθεσμα, η κατάληψη της Ελλάδας αποδείχτηκε παθητικό στην πολεμική προσπάθεια της Γερμανίας. Ήταν όμως μια επιχείρηση επιβεβλημένη — ή έτσι τουλάχιστον πίστευαν ο Χίτλερ και οι στρατιωτικοί του — λόγω της επικείμενης εισβολής στη Ρωσία. Η αντίσταση της Ελλάδας συνέβαλε πολλαπλά και ουσιαστικά στη συμμαχική προσπάθεια κατά του Άξονα, γιατί καθυστέρησε και απασχόλησε ένα μεγάλο μέρος της γερμανικής πολεμικής μηχανής.⁸ Αυτό είχε ως άμεσο αποτέλεσμα τη δέσμευση ισχυρών γερμανικών δυνάμεων, που διαφορετικά θα ήταν δυνατό να είχαν διατεθεί σε άλλα μέτωπα, δίνοντας τη δυνατότητα στους Βρετανούς να σταθεροποιήσουν τη θέση τους στην Αφρική και στην Εγγύς Μέση Ανατολή, με σημαντικές επιπτώσεις στην εξέλιξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

⁷ -**Ελλήνων**: Νεκροί 426 και μεγάλος αριθμός τραυματιών και αιχμαλώτων. Βλέπε ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Επίτομη Ιστορία του Ελληνοϊταλικού και Ελληνογερμανικού πολέμου 1940 -1941*, Αθήνα, 1985, σελ. 260

-**Βρετανών**: Νεκροί 1.742, τραυματίες 1.737 και αιχμάλωτοι 11.835. Επίσης βυθίστηκαν 2 καταδρομικά, 6 αντιτορπιλικά και απωλέσθησαν πάνω από 2.000 αξιωματικοί και ναύτες.

-**Γερμανών**: Νεκροί 1.990, αγνοούμενοι 1.995 και σοβαρός αριθμός τραυματιών. Συνολικά οι απώλειες του επίλεκτου σώματος των Γερμανών αλεξιπτωτιστών ξεπέρασαν τους 8.000 άνδρες. Οι απώλειες σε αεροσκάφη ανήλθαν σε 220 τελείως κατεστραμμένα και 150 περίπου με σοβαρές ζημιές. Αυτό είχε ως συνέπεια να μη τολμήσουν οι Γερμανοί μέχρι το τέλος του πολέμου παρόμοια επιχείρηση. Βλέπε ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Αγώνες και Νεκροί 1940 – 1945*, Αθήνα, 1990, σελ. 15

⁸ Βλέπε *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, ο.π. σελ. 453-454.

Βιβλιογραφία

- ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Η Μάχη της Κρήτης*, Αθήνα, 1961
- ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Αγώνες και Νεκροί 1940 – 1945*, Αθήνα, 1990
- *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΕ, Εκδοτική Αθηνών
- Θ. Βερέμης- Ι. Κολιόπουλος, *Ελλάς Η Σύγχρονη Συνέχεια από το 1821 μέχρι Σήμερα*, Αθήνα 2006